Mykolas Černiauskas

LABŪNAVOS KAPINYNAS

Kapinynas buvo Labūnavos (Kėdainių raj.) gyvenvietės P pakraštyje, šalia tvenkinio priešais kolūkio svetainę, prie kelio iš Labūnavos į Sičionis. Anksčiau jis buvo Barupės kilpoje, dešiniajame krante, ties santaka su Urka. Barupė jį supo iš R, V, P ir ŠV. Dabar Barupė ištiesinta ir teka į Š nuo senkapio, kitoje kelio pusėje.

Kapinynas aptiktas 1980 m. vasarą, kasant tvenkinį, buvo aptikta žmonių kaulų ir įkapių. Apie tai sužinojusi, MMT ir apžiūrėjo šią vietą. Paaiškėjo, kad nuo paviršiaus buldozeriu buvo nustumtas viršutinis žemės sluoksnis ir iškastos dvi 110 x 70 ir 70 x 50 m dydžio ir 5 m gylio duobės. Duobėje ir šalia jos mėtėsi žmonių kaulai, rasta žalvarinė lankinė segė trikampe kojele. Nors kasant žemes, kaip pasakojo vairuotojai, buvo rasta daug įkapių, tačiau nė vienos jų gauti nepavyko.

1980 m. MMT ir Kėdainių kraštotyros muziejus įvairiose kapinyno vietose iškasė 7 perkasas, iš viso 60 m^2, o 1981 m. ištyrė dar 250 m^2. 1980 m. aptikti 7 kapai, o 1981 m. - 3 židiniai ir 2 kapai. Visi mirusieji palaidoti nedeginti. Griaučiai gulėjo aukštielninki, kojos ištiestos, rankos sudėtos ant krūtinės.

Iš 1980 m. aptiktųjų kapų 5 buvo apardyti buldozerio (3 vyrų ir 2 moterų), 2 sveiki - vaiko ir moters. Kapai aptikti 15-50 cm gylyje. Vyrų kapuose rastas siauraašmenis pentinis kirvis, 2 įmoviniai ietigaliai ir 2 peiliai. Vyrai palaidoti galva į ŠV, V ir PV. Moterys laidotos galva į ŠR, PR ir ŠV. Moterų kapai buvo turtingesni. Juose rastos 2 žalvarinės juostinės ir 1 storagalė apyrankė, įvijinių žiedų, žalvarinė lankinė žieduota segė, 2 geležinės ylos, gintarinis dvigubo nupjauto kūgio formos karolis, sidabrinė antkaklė ir žalvarinis apgalvis.

Ypač turtingas įkapių kapas Nr. 3. Kape aptiktos keturkampio karsto žymės. Moters galvą puošė trijų eilių įvijų su skersinėmis plokštelėmis apgalvis, kaklą - sidabrinė antkaklė plonėjančiais viela apvyniotais galais, su kilpele ir kabliuku, kairę ranką - žalvarinė storagalė apyrankė, dešinės rankos viduriniį pirštą - įvijinis žiedas. Dar 3 žalvariniai žiedeliai gulėjo dešinėje smilkinio pusėje. Krūtinę puošė žalvarinė lankinė žieduotoji segė, prie kurios rasta organinės medžiagos liekanų. Ant dubens gulėjo dar 3 žalvarinės įvijėlės. Įdėti ir tradiciniai moters įrankiai - yla, kuri gulėjo krūtinės srityje ir smiltainio verpstelis - ant dešinio šlaunikaulio.

1981 m. aptikti 3 židiniai. Juos sudarė 25 cm storio degėsių su angliukais sluoksnelis ir virš jų sudėta viena ar dvi eilės akmenų, o tarp jų irgi buvo degėsių su angliukais ir keramikos fragmentų. Keramika lipdyta, nežymiai brūkšniuotu paviršiumi, su duobučių įspaudais, smulkiai ir stambiai grublėtu bei lygiu paviršiumi. Židiniai sietini su laidojimo apeigomis.

10-12 m į PV nuo židinių ir 3-4,5 m į R nuo 1980 m. aptikto turtingo moters kapo išliko dar 2 vyrų kapai. Pirmame griaučiai buvo sujaukti ir trūko kaukolės bei eilės kitų kaulų. Antrame kape išlikę beveik visi griaučiai. Šie kapai pagal įkapes skirtini žymesniesiems kariams. Juose aptikti ne tik ietigaliai ir peiliai, bet ir trumpi kalavijai, geležinės diržo sagtys, puošnios žalvarinės lankinės ilgakojės segės, po 2 žalvarinius įvijinius žiedus ir žalvarinės įvijėlės. Kalavijas ir šalia jo diržo sagtis abiejuose kapuose gulėjo kairėje pusėje. Ietigaliai ir peiliai viename kape buvo padėti dešinėje, kitame - kairėje pusėje. Segės ir žiedai gulėjo krūtinės srityje, o įvijėlės - žemiau dubens kaulų. Ištirtieji kapai

datuotini V-VI a.

Biologijos dr. E. Šimkūnaitės atlikta moters kape prie lankinės segės rastų organinės medžiagos liekanų analizė parodė, kad velionė buvo aprengta lininiais ir ožkavilnių avelių vilnoniais rūbais, o smulkūs medžio angliukai, rasti kapuose ir židiniuose, yra plonų kadagių šakučių, kurios galėjo būti naudojamos smilkalams.

Laima Vaitkunskienė

PAGRYBIO KAPINYNAS

Paminklas yra Šilalės rajone, Upynos apylinkėje, apie 2 km į PV nuo Pagrybio piliakalnio, vadinamo Skuburkalniu. 1980-1981 m. MAII kapinyne ištyrė 810 m^2, atidengė 162 kapus, rado arti 450 įkapių.

Daugelis kapų suardyta, bet tai netrukdė pasekti laidosenos ypatumus. Kapai aptikti daugiausia apie 0,45-0,6 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Bet kartais jau 0,3-0,35 m gylyje pastebėti suardytų kapų pėdsakai, o kapai buvo net 120-145 cm gylyje. Tik labai retai išryškėdavo pailgų duobių kontūrai. Jos buvo 0,5-0,9 m pločio ir neviršydavo 2 m ilgio. Duobių sampiluose retkarčiais buvo matyti degėsių krislelių. Mirusieji laidoti nedeginti, po vieną. Tik kapo Nr. 62 duobėje buvo palaidoti vyras ir moteris, o kape Nr. 76 - du vyrai. Keletas vaikų palaidota miegančioje pozoje - ant šono, lengvai sulenktomis kojomis (kapai Nr. 55, 57, 129, 130). Kiti gulėjo aukštielninki, ištiestomis kojomis, kartais sukryžiuotomis pėdomis (kapai Nr. 76, 152). Labai įvairi rankų padėtis, tačiau ryški tendencija jas sudėti ant krūtinės. Itin akivaizdus paprotys vyrus ir moteris laidoti priešingomis kryptimis: vyrai orientuoti galva į ŠR, kartais nukrypstant į Š ar R, o moterys - į